

Handläggare
Karin Nordmark
Telefon: 08 - 508 25 281

Till
Socialnämnden
2019-01-22

Kartläggning öppenvård barn och unga

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner kartläggningen.
2. Socialnämnden godkänner de förslag på åtgärder som redovisas i rapporten vilka ska bidra till likställighet i staden.
3. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Peter Svensson
tillförordnad förvaltningschef

Veronica Wolgast
avdelningschef

Sammanfattning

Socialförvaltningen har i samverkan med stadsdelsförvaltningarna kartlagt omfattning och inriktning av den öppenvård som erbjuds barn, unga och föräldrar i Stockholm. Både insatser utan föregående biståndsbeslut, så kallade serviceinsatser, och biståndsbedömda insatser har kartlagts. I uppdraget ingick också att komma med förslag på åtgärder som bidrar till likställighet i staden.

De rekommendationer som kartläggningen presenterar i form av åtgärder som kan leda till likställighet i staden, grundar sig i ett brukarperspektiv och tar sin utgångspunkt i de skillnader för stadens invånare som har uppmärksamrats under kartläggningen.

Sammanfattningsvis är de reflektioner och slutsatser som dras kring behovet av likställighet mellan öppenvården i de olika stadsdelsförvaltningarna och vid socialförvaltningen, att behovet mer handlar om tillgång, väntetid, uppföljning, information och samverkan, än om tillgång till vissa specifika insatser.

Socialförvaltningen föreslår att nämnden godkänner kartläggningen och de förslag på åtgärder som ska bidra till likställighet som lämnas i detta tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Socialnämnden fick i Stockholms stads budget 2018 uppdraget att i samråd med kommunstyrelsen och stadsdelsnämnderna kartlägga omfattningen och inriktningen på öppenvården samt föreslå åtgärder för att bidra till en likställighet i staden.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialförvaltningens avdelning för stadsövergripande frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 16 januari. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 17 januari.

Ärendet

Som grund för uppdraget ligger kommunfullmäktiges mål ”Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla”.¹ I uppdraget har ingått att kartlägga och redovisa omfattning och inriktning på stadens öppenvård för barn och unga och deras föräldrar samt komma med förslag på åtgärder som bidrar till en likställighet i staden. Ingen analys eller bedömning av kvalitén i de öppenvårdsinsatser som finns i staden, eller om insatserna motsvarar invånarnas behov, har gjorts inom ramen för kartläggningen.

Inom uppdraget har verksamheter och insatser i form av öppenvård som bedrivs i stadens regi, riktat till barn, unga och deras föräldrar, kartlagts. Insatser som kartlagts avser både biståndsbedömda insatser och insatser utan föregående biståndsbeslut, så kallade serviceinsatser. Samtliga stadsdelsförvaltningar samt socialförvaltningens verksamheter som bedriver öppenvård har bidragit med information.

Samtliga stadens stadsdelsförvaltningar tillhandahåller öppenvård, i egen regi alternativt genom upphandling. I det utbud som staden har finns skillnader i inriktning, omfattning och tillgång. Vid samtliga stadsdelsförvaltningar beskrivs en vilja att de barn, unga och deras föräldrar som kommer i kontakt med socialtjänsten, både via serviceinsatser och via biståndsbedömd öppenvård, ska få tillgång till bästa tänkbara hjälp och stöd.

Det har under kartläggningen framkommit att de skillnader i likställighet som finns i staden till stor del handlar om väntetid, samverkan, tillgång, uppföljning och information.

Vid tretton av stadens fjorton stadsdelsförvaltningar kan föräldrar få tillgång till råd- och stödsamtal som service. Tillgång och antal samtal skiljer sig något åt mellan stadsdelsförvaltningarna.

Väntetid till biståndsbedömda insatser skiljer sig påtagligt mellan stadsdelsförvaltningarna, precis som väntetid till ungdomsmottagningar och föräldraskapsstöd också skiljer sig kraftigt mellan mottagningar och stadsdelsförvaltningar.

Det finns ett stort intresse i stadsdelsförvaltningarna av att utveckla arbetet med uppföljning, både vad gäller serviceinsatser och biståndsbedömda insatser. Intresset bottenar i en vilja att få vetskap om man är på rätt väg, att man arbetar med rätt saker och att insatserna gör skillnad för det enskilda barnet.

Vidare framkom det under intervjuerna att det finns brist på kunskap vid stadsdelsförvaltningarna om socialförvaltningens utbud av öppenvård för barn, unga och föräldrar. Mer och återkommande information efterfrågas om detta.

Det pågår mycket arbete vid stadsdelsförvaltningarna för att utveckla samverkan mellan myndighetsutövningen och öppenvården. De stadsdelsförvaltningar där arbetet mellan utredande socialsekreterare och familjebehandlare sker strukturerat och kontinuerligt, beskriver en välfungerande öppenvård och en samverkan som präglas av ömsesidig samsyn och förtroende för varandras arbete.

Något som flera stadsdelsförvaltningar tar upp är behovet av att kunna fånga upp barns (och föräldrars) behov av stöd och eventuellt skydd i direkt anslutning till att ett barn har förhörts av polis vid Barnhus Stockholm och då barnet inte bedöms ha behov av placering utanför det egna hemmet, utan går hem med sin/sina föräldrar. Många efterfrågar ett samarbete regionalt mellan stadsdelsförvaltningar eller en central funktion/verksamhet, som kan tillhandahålla en sådan insats. Flera stadsdelsförvaltningar uppger oro över att dessa barn till viss del kan förbises även när det görs en skyddsplanering. Det finns en utbredd inställning vid flera stadsdelsförvaltningar att det behöver göras mer än vad som görs idag för denna målgrupp, som till exempel att följa upp situationen i hemmet på kvällen samma dag som förhöret ägt rum och nästföljande dagar om det är helg och ansvarig socialsekreterare är ledig.

I delrapporten ”Trygga barn och unga i Stockholm – stöd och skydd mot våld”² beskrivs en åtgärd för att stärka skydd och stöd för barn och unga efter polisförhör vid misstanke om att de utsatts för brott. I rapporten beskrivs brister i arbetet med att följa upp barn efter barnförhör, liksom det som tagits upp av flera stadsdelsförvaltningar i denna kartläggning. En åtgärd som beskrivs i rapporten är att inrätta ett eller flera särskilda team som följer upp skyddsbedömningar under kvällar och helger.

Tre bilagor medföljer kartläggningen. En bilaga redovisar, i bokstavsordning, beskrivningar av de öppenvårdsinsatser som finns i staden. En bilaga innefattar en beskrivning av socialförvaltningens samlade verksamheter och insatser riktade till målgruppen barn, unga och deras föräldrar. I den tredje bilagan redovisas de intervjuguider som legat till grund för de intervjuer som genomförts inom uppdraget.

Jämställdhetsanalys

I arbetet med kartläggningen har särskilt efterfrågats om verksamheterna har könsuppdelad statistik och strävar efter att nå både pojkar, flickor, mammor och pappor. I rapporten presenteras könsuppdelad information där det funnits att tillgå, till exempel när det handlar om besök vid ungdomsmottagningarna. Det finns ett antal insatser i staden, vilka finns beskrivna i bilaga 1.1, som arbetar med utgångspunkt i jämställdhet. Ett exempel är Machofabriken som är ett verktyg för ökad jämställdhet och för förebyggande arbete mot våld med fokus på hur sociala normer för maskulinitet kan ifrågasättas och förändras. Ett annat exempel är den förebyggande insatsen Hedra som handlar om normer och värderingar.

Barnrättsperspektiv

I de semistrukturerade intervjuerna med stadsdelsförvaltningarna handlade mycket av samtalet om hur barns delaktighet och inflytande liksom andra rättigheter kom till uttryck i verksamheten och i insatserna. Bland annat framkom att det pågår mycket arbete i staden när det gäller att integrera ett barnrättsperspektiv i verksamheten. Några exempel på insatser som särskilt främjar barns delaktighet och handlingsutrymme är Barnkraft, BRA-samtal och Humlan. Överlag finns ett stort intresse av kunskapsbaserade insatser som bygger på barnets rätt till bästa möjliga hälsa.

² Stockholms stad (2018). Trygga barn och unga i Stockholm – stöd och skydd mot våld. Delrapport från Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Synpunkter och förslag presenteras med utgångspunkt i att dessa åtgärder ska bidra till en ökad likställighet i staden.

En fortsättning på detta uppdrag skulle kunna vara att stödja stadsdelsförvaltningarna i deras arbete med att erbjuda kvalitativ och evidensbaserad god öppenvård som utgår från varje individs behov, exempelvis med fokus på rimliga väntetider för insatser via biståndsbeslut och samverkan mellan myndighetsutövning och öppenvård.

Säkerställ att den satsning på tillgängligt tidigt stöd som etablerats i STIS blir varaktigt och sprids till hela staden.

Detta är ett steg i riktning mot likställighet, att alla invånare så långt det är möjligt bereds samma möjlighet till lättillgängliga serviceinsatser. Det kan till exempel innebära att alla föräldrar ska kunna erbjudas tidiga insatser och samtal i form av råd- och stöd som service. Detta ligger i linje med delbetänkandet Ju förr desto bättre – vägar till en ny socialtjänst.³ samt den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd.⁴

Trygga likställighet för stadens invånare vad gäller möjlighet att delta i föräldraskapsstödsprogram.

Kartläggningen har visat på behov av att möjligheten för stadens invånare att delta i ett föräldraskapsstödsprogram likställs, vad gäller tillgång och väntetid. En framkomlig väg skulle kunna vara ett samarbete så att invånare som kan och vill ges möjlighet att delta i program som tillhandahålls av andra stadsdelsförvaltningar än där man har tillhörighet. Önskvärt vore om PLUS Föräldraskapsstöd digitala lösning på sikt kan erbjuda föräldrar som ansöker om plats en alternativ stadsdelsförvaltning om det är kö till den egna stadsdelsförvaltningens verksamhet. Det har framkommit ett behov av att rekrytering och uppstart av grupper prioriteras vid stadsdelsförvaltningarna. Satsningen på stärkt tidigt stöd i samverkan betonar vikten av att föräldraskapsstödsprogram kontinuerligt erbjuds och genomförs.

Se över möjligheten till en stadsövergripande uppföljningsstruktur inom serviceinsatser för barn, unga och föräldrar.

Arbetet som pågår inom stärkt stöd i samverkan (STIS) med att ta fram en uppföljningsstruktur ska följas och om möjligt användas

³ SOU 2018:32

⁴ Regeringskansliet, Socialdepartementet (2018). En nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd.

helt eller delvis för uppföljning av samtliga stadsdelsförvaltningarnas serviceinsatser för barn, unga och föräldrar.

Se över möjligheten till en stadsövergripande uppföljningsstruktur i stadsdelsförvaltningarna vad gäller biståndsbedömd öppenvård.

Det har i kartläggningen framkommit önskemål och behov av att stadsdelsförvaltningarna följer upp sina verksamheter och insatser, både vad gäller bistånd och service, på liknande sätt. Detta bland annat för att underlätta utvärdering och verksamhetsutveckling.

Utveckla socialtjänstens kommunikation och information om sina verksamheter och insatser.

I staden finns en begränsad kännedom om de öppenvårdsverksamheter som bedrivs, bland både invånarna och professionen i allmänhet, i synnerhet det som tillhandahålls av socialförvaltningen. De verksamheter som bedriver öppenvård föreslås marknadsföra sina verksamheter och insatser med syftet att höja medvetenheten om dess existens. Detta föreslås ske genom faktiska möten och samverkan. Varje verksamhet som bedriver öppenvård bör analysera hur de på bästa sätt ska kunna nå ut med information över tid, lämpliga kanaler, format, layout etc.

Ett sätt för socialförvaltningen att nå ut är att medverka vid stadens introduktionsutbildning för socialsekreterare inom barn och unga med ett informationspass om all socialförvaltningens öppenvård riktad till målgruppen. Där nås socialsekreterare vid samtliga stadens stadsdelsförvaltningar.

Undersök behovet och möjligheterna att stärka skyddet avseende uppföljning av skyddsbedömningar under kvällar och helger för barn efter polisförhör vid misstanke om att barnet har utsatts för brott.

I samband med kartläggningen har många stadsdelsförvaltningar framfört ett behov av att kunna följa upp barnets situation och säkerhet efter barnförhör, på kvällstid och helger. Antal barn och unga som kan vara berörda och hur detta skulle kunna tillgodoses behöver undersökas närmare.

Bilagor

- Bilaga 1. Öppenvård barn unga och familj, Kartläggning av omfattning och inriktning.
- Bilaga 1.1 Insatser – beskrivningar.
- Bilaga 1.2 Socialförvaltningens verksamheter och insatser.
- Bilaga 1.3 Intervjuguider.